

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

TEATRUL LUI FLORIAN ZELLER. O ESTETICĂ A PIERDERII ȘI A CONFUZIEI¹

FLORIAN ZELLER'S THEATRE. AN AESTHETICS OF LOSS AND CONFUSION

Paul NANU

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia

Email: paul.nanu@uab.ro

Abstract

The article analyses the contribution of the French playwright, novelist, and film director Florian Zeller to the reconfiguration of contemporary theatre through an aesthetic of fragility, confusion, and vulnerability. Zeller advances a poetics of introspection and silence, transforming loss and the disintegration of perception into resources of artistic expression. The study traces the author's evolution from prose to dramaturgy, the space in which he crystallizes his vision of time, memory, and identity. The analysis focuses on the trilogy *The Mother* (2010), *The Father* (2012), and *The Son* (2018), regarded as the core of Zeller's oeuvre. These three texts are interpreted as a dramaturgy of perception and familial dissolution, in which loss, whether of memory, unity, or meaning, becomes both a structural and thematic axis. Through stage techniques such as alternating sets, repetition, and

---

¹ Article History: Received: 20.09.2025. Revised: 05.10.2025. Accepted: 09.10.2025. Published: 15.11.2025. Distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License CC BY-NC 4.0. Citation: NANU, P. (2025). *TEATRUL LUI FLORIAN ZELLER. O ESTETICĂ A PIERDERII ȘI A CONFUZIEI. Incursiuni în imaginar* 16. *IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR/ L'IMAGINAIRE ET LES ADAPTATIONS DU TEXTE LITTÉRAIRE/ LITERARY ADAPTATIONS AND THE IMAGINARY*. Vol. 16. Nr. 2. 326-336. <https://doi.org/10.29302/InImag.2025.16.2.16>. No funding was received either for the research presented in the article or for the creation of the article.

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

meaningful pauses, Zeller creates a sensorial experience that directly involves the spectator in the process of confusion, transforming them from a detached observer into an active participant. The article further examines the reception of Zeller's dramaturgy in the Romanian theatrical space, highlighting successive stagings of the trilogy in major theatres (such as Bulandra, Nottara, and others) and its strong impact on audiences. In the final section, the study addresses the cinematic transposition of Zeller's universe through his films *The Father* (2020) and *The Son* (2022), both directed by the author himself. These films revisit the central themes of his theatre and amplify them through the specific means of cinematic language, thereby confirming the coherence and continuity of Zeller's aesthetic across stage and screen.

Key words: perception; dementia; screen adaptation; fragility; humanity.

Rezumat

Articolul analizează contribuția dramaturgului, romancierului și regizorului francez Florian Zeller la reconfigurarea teatrului contemporan prin intermediul unei estetici a fragilității, confuziei și vulnerabilității. Zeller propune o poetică a introspecției și tăcerii, transformând pierderea și dezintegrarea percepției în resurse de expresie artistică. Studiul urmărește evoluția autorului de la proză la dramaturgie, spațiu în care acesta își cristalizează viziunea asupra timpului, memoriei și identității. Analiza se concentrează asupra trilogiei *La Mère (The Mother)*(2010), *Le Père (The Father)*(2012) și *Le Fils (The Son)*(2018), considerate nucleul operei zelleriene. Cele trei texte sunt interpretate ca o dramaturgie a percepției și a disoluției familiale, unde pierderea, fie ea a memoriei, a unității sau a sensului, devine axă structurală și tematică. Prin tehnici scenice precum alternarea decorurilor, repetițiile și pauzele semnificative, Zeller produce o experiență senzorială care implică direct spectatorul în procesul confuziei, transformându-l din observator într-un participant direct. Articolul examinează, de asemenea, receptarea extinsă a dramaturgiei lui Zeller în spațiul românesc, evidențiind montările succesive ale trilogiei la teatre majore (Bulandra, Nottara etc.) și impactul său asupra publicului. În secțiunea finală, studiul discută transpunerea cinematografică a universului zellerian prin filmele *The Father* (2020) și *The Son* (2022), regizate de autorul însuși. Acestea reiau temele teatrului și le amplifică prin mijloace specifice limbajului

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

cinematografic, confirmând coerența esteticii zelleriene între scenă și ecran.

Cuvinte-cheie: percepție; demență; ecranizare; fragilitate; umanitate.

Introducere și context

Apariția lui Florian Zeller în prim-planul actualității culturale franceze și europene aduce cu sine un nou val de esteticism dramatic, o voce care propune tăcerea, introspecția și vulnerabilitatea ca forme de cunoaștere. Fiind astăzi un foarte în vogă dramaturg, romancier și regizor, Zeller se impune drept un autor care, fără stridențe, reușește să construiască o operă coerentă, elegantă și profundă despre fragilitatea condiției umane, o operă care ne invită să facem un pas în spate și să reflectăm. Zeller este, poate, unul dintre puținii creatori contemporani care au reușit să transforme confuzia, pierderea memoriei și dezintegrarea percepției în resurse estetice. Într-o lume care fuge de ambiguitate, el o asumă și o modelează. Geneza piesei îi este neclară însuși autorului, procesul de creație fiind marcat de o simplă și indefinibilă senzație, imagine sau replică². Mai mult decât atât, piesele sale mizează tocmai pe această confuzie creată de personaje și nu lasă privitorul pentru niciun moment să respire sau să-și restabilească contactul cu realitatea.

Zeller este un autor care a activat atât în plan literar, cât și în regia de film. Debutul literar, romanul *Neiges artificielles* [Artificial snow] (2002), este relativ bine receptat, însă proza sa nu va avea niciodată amplitudinea pieselor sale de teatru. A urmat *La Fascination du pire* (*The Fascination of evil*) (2004), un text polemic, care i-a adus o oarecare notorietate, însă nici acum desprinderea reală spre celebritate nu se produce. Adevărata revelație a sensibilității sale se va produce atunci când renunță la proză și se îndreaptă spre teatru, spațiul unde timpul, percepția și

---

² „Ce qui déclenche l'écriture est pour moi beaucoup plus incertain, fragile et difficilement saisissable. Il peut s'agir d'une sensation, d'une simple image, ou d'une réplique qui, chargée d'une densité particulière, comme si un monde entier se tenait derrière elle, semble exiger une réponse” (Zeller, 2021, p. 7).

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

identitatea pot fi experimentate direct. Trilogia sa formată din *Tatăl (The Father)*, *Mama (The Mother)* și *Fiul (The Son)* devine un fenomen mondial și piesele sunt extins jucate pe scenele lumii. În România, toate cele trei piese sunt traduse și jucate cu un succes enorm la public.

Succesul internațional al lui Zeller este (relativ) rar pentru un autor contemporan francez. Piesele sale au fost traduse în numeroase alte limbi și montate pe marile scene din Londra, New York, Berlin, Tokyo sau Buenos Aires, fiind foarte bine receptat, indiferent de spațiul cultural sau lingvistic. În Franța, de asemenea, este jucat pe multe dintre scenele importante ale teatrului francez, fidelizând și emoționând în permanență publicul. Succesul său se datorează și faptului că Zeller scrie despre teme universal preocupante sau angoasante, precum teama de a pierde contactul cu realitatea sau deconectarea emoțională în interiorul familiei. Într-o contemporaneitate în care *social media* permanentizează orice aspect personal și nu permite uitarea, teatrul lui Zeller aduce în prim-plan tocmai nesiguranța propriilor trăiri și emoții³.

Trilogia familială a lui Zeller

Zeller lucrează, prin teatrul său, nu doar cu limbajul, ci și cu tăcerea. În teatru, pauza, ezitarea, neînțelegerea capătă greutate ontologică. Piesele sale din prima perioadă, *L'Autre* [The other one](2004), *La Vérité* [The truth] (2011), *Le Mensonge* [The lie](2014), explorează cuplul modern, relația, conflictul și înstrăinarea, fără a judeca, ci punând în scenă mecanismele fragile ale iubirii. Dar adevărata temă zelleriană se conturează treptat: imposibilitatea de a avea o percepție stabilă asupra lumii, așa cum urma să aflăm de la personajul central din *Tatăl (The Father)*. Personajele sale simt că realitatea le scapă printre degete. Adevărul fluctuează în funcție de perspectivă, iar iubirea e doar o formă de amnezie necesară. Personajele sunt, adesea, confruntate

---

³ „A quels signes reconnaît-on qu'une œuvre de théâtre nous est-elle contemporaine? Sans doute aux sensations, aux vibrations inédites qu'elle provoque” (Costaz, 2021, p. 11).

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

cu real condiționări patologice; depresia, anxietatea și fobiile lor nu sunt înțelese și duc inexorabil la un sfârșit tragic. Piesa prezintă tocmai aceste percepții alterate ale timpului și realității, simptome critice în cazul bolnavilor de demență⁴. Mai mult decât atât, Zeller umanizează această afecțiune care alterează tocmai ideea de uman, pictând un un atroce și înduioșător portret al demenței⁵.

Începând cu *La Mère (The Mother)*(2010), Zeller își orientează atenția spre structura familială, privită ca un laborator al alienării. În această piesă, o mamă, Anne, se confruntă cu depresia și cu sentimentul pierderii sensului vieții după plecarea copiilor. *Le Père (The Father)*(2012) prezintă un tată, André, aflat în stadiul incipient al demenței, iar *Le Fils (The Son)*(2018) aduce în prim-plan drama unui adolescent depresiv și a tatălui care nu știe cum să îl salveze. Desigur, cele trei texte pot fi citite separat, dar împreună formează o adevărată trilogie tragică a destrămării. Zeller își dorește ca personajele să se coabiteze, să se regăsească în paginile aceluiasi volum, ca un ultim resort în fața singurătății⁶. Zeller nu construiește drame familiale în sens clasic, ci microcelule familiale, unde fiecare personaj reflectă un tip de pierdere: pierderea copilului, a memoriei, a unității familiei, a sensului. Familia, acest spațiu tradițional al siguranței, devine scena vulnerabilității depline. După cum menționam mai sus, publicul este parte din acest joc al percepției blurate, aiuritoare. Trilogia se constituie într-o dramaturgie a percepției în care publicul simte în mod direct procesul confuziei. În *Le Père (The Father)*, spectatorul nu mai este observatorul obiectiv al suferinței, ci devine participant. Decorurile se modifică subtil între scene, actorii interpretează roluri interschimbabile, iar timpul se topește. Rezultatul este o experiență aproape

---

⁴ „*The Father* tackles the altered perceptions of time and reality, one of the most common and critical symptoms experienced by many people with dementia” (Lee, 2023, p. 204).

⁵ „harsh and heartbreaking portrait of dementia” (Provenzano, 2017, p. 276).

⁶ „Même si elles sont apparues de façon autonome, et presque involontairement, je me dis qu’il y a un sens à publier ces trois pièces dans un même volume. Cela me donne le sentiment apaisé que ces personnages sont enfin réunis sous le même toit, [...] c’est ce qu’ils espéraient depuis le début” (Zeller, 2021, p. 9).

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

senzorială: ceea ce trăiește André, trăiește și spectatorul. Această formă de empatie estetică marchează o ruptură cu tradiția realistă: Zeller nu mai reprezintă boala, ci o reproduce la nivelul percepției artistice. Astfel, teatrul său devine o imagine mișcată, care îndispune.

În centrul dramaturgiei lui Zeller se află întotdeauna ideea de pierdere (dar nu ratare), o pierdere care nu e lamentată, ci explorată. Ceea ce definește personajele zelleriene nu sunt amintirile păstrate, ci cele pierdute și procesul stingerii lor. În *Le Père (The Father)*, pierderea memoriei devine metaforă universală a vulnerabilității umane. În *Le Fils (The Son)*, depresia adolescentină nu este doar un simptom personal, ci unul de grup, social. Zeller se rezumă la a nu explica, ci la a doar arăta trăiri. În același timp, teatrul său devine o poetică a tăcerii: frazele scurte, pauzele lungi, repetițiile subtile compun un ritm interior al neliniștii, ba chiar al angoasei, pe alocuri. Este o scriitură care pare simplă, dar care ascunde o complexitate emoțională uriașă. În spatele fiecărui cuvânt rostit de un personaj există o lume nespusă, un trecut care se destramă. Critica franceză notează, de altfel, efectul halucinant al piesei asupra publicului⁷.

Teatrul lui Zeller pe scenele din România

Notorietatea dramaturgiei lui Zeller a ajuns și pe scenele românești. Pe lângă piesele din trilogie, a mai fost pusă în scenă și *La Verité (The Truth)* relativ recent cu titlul *Adevărul (The Truth)*, cu reprezentații programate chiar în septembrie 2025 la Teatrul Național din Timișoara, în regia lui Radu Iacoban, care semnează și traducerea în limba română.

Piesa *Tatăl (The Father)* are parte de două puneri în scenă. Prima chiar la Teatrul Bulandra cu Victor Rebengiuc în rolul principal și în regia lui Cristi Juncu. Piesa este un succes de masă, biletele fiind epuizate cu mult timp înainte, atât la teatrul bucureștean, cât și la reprezentațiile programate în cadrul

---

⁷ „À la fin de la pièce, le public est sidéré, complètement déstabilisé” [La finalul piesei, publicul este siderat, complet destabilizat] (Corneau, 2022, online).

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

Festivalului Internațional de Teatru de la Sibiu (ediția 2024). A doua are loc la Teatrul Municipal Csíki Játékszín din Miercurea Ciuc, în limba maghiară, cu subtitrare în română. Regia îi aparține lui Vladimir Anton, iar rolul tatălui este interpretat de Zoltán Fülöp. Reprezentații sunt programate inclusiv pentru octombrie 2025.

Tot Cristi Juncu, dar de data această la Teatrul Nottara, pune în scenă *Mama (The Mother)*, cu Catrinel Dumitrescu în rolul principal, un spectacol foarte bine receptat (Ares, 2023; Parpalea, 2022). În 2024, Teatrul Național din Târgu-Mureș (Compania Tompa Miklós) pune în scenă o versiune a acestei piese în limba maghiară, în regia lui Talgat Batalov, cu Ildikó Béres în rolul principal.

Și cea de a treia piesă din trilogie (și tot în acest scurt interval post-pandemic) se bucură de două puneri în scenă. În 2022, are premiera la Teatrul Regina Maria din Oradea *Fiul (The Son)* în regia lui Bobi Pricop. Un aspect inedit și profund emoționant la această excepțională reprezentație este că duetul zellerian tată-fiu este jucat de un tată și fiu în viața reală, Richard Balint și fiul său Robert Balint, un adolescent fără experiență teatrală la momentul premierei, dar care a reușit să impresioneze profund publicul. După doi ani (cu premiera pe 11 mai 2024), Teatrul German de Stat din Timișoara montează în regia lui Mădălin Hîncu o versiune în limba germană a piesei, cu Bülent Özdil și Yannick Becker în rolurile titulare, confirmând popularitatea masivă a dramaturgiei lui Zeller care, după cum am prezentat mai sus, a cunoscut șase montări la teatre majore din țară, în trei limbi diferite.

De la scenă la ecran

Trecerea lui Zeller în cinema, deși surprinzătoare, este în realitate o continuare firească a cercetărilor sale teatrale. Filmul *The Father* (2020), regizat de el însuși (ba chiar un debut regizoral), nu este doar o adaptare a piesei, ci o extindere a universului ei. Cu Anthony Hopkins în rolul principal și Olivia Colman, Zeller realizează una dintre cele mai sfâșietoare reprezentări ale tulburărilor cognitive degenerative. Mai mult

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

decât atât, Zeller a conceput rolul principal cu Hopkins în minte. Pelicula este zguduitoare. Perfectă. Camera de filmat devine aici instrument de percepție subiectivă: decorurile se modifică ușor, un coridor dispare, un personaj poartă alt chip, o replică se repetă. Toate aceste detalii creează un efect de dezorientare estetică, spectatorul fiind captiv în aceeași iluzie ca personajul⁸. În locul unei povești despre Alzheimer, Zeller oferă o experiență a Alzheimerului. Filmul a fost extrem de apreciat pe plan internațional, câștigând două premii Oscar (pentru cel mai bun actor și cel mai bun scenariu adaptat). Este remarcabilă forța autorului de a uni inteligența structurală a teatrului cu sensibilitatea vizuală a cinematografului. Prin *The Father*, Zeller demonstrează că forma artistică poate deveni o formă de empatie.

Ulterior, cu *The Son* (2022), Zeller reia demersul inițial și ecranizează o altă piesă din trilogie (fiind din nou regizor), extinzând tema suferinței și a comunicării imposibile între generații. Dacă *The Father* explorează dezintegrarea memoriei, *The Son* investighează alienarea din interiorul familiei, neînțelegerile intergeneraționale, inadecvarea, depresia și suicidul. Și această ecranizare se bucură de prezența unor actori de prim rang: Hugh Jackman, Laura Dern, Vanessa Kirby și, din nou, Anthony Hopkins. Din păcate, până la ora redactării acestui articol, o ecranizare a ultimei piese din trilogie (previzionat intitulată *The Mother*) nu este în plan.

Fie că e vorba despre piese de teatru sau ecranizări, atitudinea lui Zeller față de personajele sale rămâne la fel. Fragile și pierdute într-o lume (tot mai) de neînțeles, personajele par a fi depășite de propriul destin, meritându-și empatia generată în cititor/privitor. Zeller privește omul modern ca pe o ființă captivă între luciditate și eșec, între rațiune și derută. Chiar și așa, inexorabil îndreptate spre anihilare, tatăl, mama sau fiul își păstrează demnitatea și grația, dar nu și speranța.

---

⁸ „Don't attempt to solve the puzzle of *The Father*. Actually, do, this is exactly how writer-director Florian Zeller styled his debut film. Just don't expect to find a solution. Confusion is key” (Ritman, 2021, p. 38).

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

Percepție și pierdere în teatrul zellerian

În *Le Père (The Father)*, trecutul și prezentul se amestecă până la indistinție. În *La Mère (The Mother)*, timpul devine o repetiție melancolică, în care zilele nu se mai deosebesc una de alta. Iar în *Le Fils (The Son)*, viitorul pare imposibil: totul se consumă în prezentul durerii. Oricare dintre cele trei universuri le-am avea în vedere, senzația predilectă este că eroul nu are nicio șansă de a fi salvat, în ciuda inocenței sale. Zeller își iubește personajele, dar nu ezită să le sacrifice. Dialogurile sunt scurte, precise, aparent banale, dar încărcate de tensiune, de nespus. În estetica sa, tăcerea nu este absență, ci o altă formă de comunicare. De fapt, tăcerea devine un loc unde se întâlnesc ceea ce nu se poate spune și ceea ce nu se poate uita. Este, poate, cel mai profund element zellerian. Privită în ansamblu, opera lui Zeller poate fi citită și ca o reflecție asupra trecerii. În teatrul și filmele sale, timpul nu curge linear, ci circular, fragmentar, în salturi. El nu este o durată obiectivă, ci o durată trăită. Această concepție despre timp și percepție ne arată că nu există o realitate *obiectivă*, ci doar realități *filtrate* prin conștiințe fragile. Confuzia spectatorului este întreținută prin modificarea abia perceptibilă a decorurilor (aceiași procedeu ca în ecranizare), aproape până la dispariția lor completă, mărinđ nesiguranța reperelor. Prin dezorientare, spectatorul este forțat să accepte vulnerabilitatea ca mod de a fi, al personajului și al său.

Concluzii

Opera lui Florian Zeller se situează între introspecție și empatie, între luciditate și poezie. Ea ne vorbește despre ce am putea fi, fiecare dintre noi, în momentele noastre de slăbiciune, de pierdere a oricărui reper. Scriitura sa este curată, lipsită de emfază și arată o mare compasiune. Zeller nu creează eroi, ci oameni obișnuiți aflați în fața propriei dezagregări. Dincolo de succesul său planetar, Zeller are o foarte bună receptare și în România, atât din partea criticii, cât și a publicului. Piese sale sunt jucate, dar romanele sale nu au fost traduse, iar traducerea pieselor de teatru (și mai ales a trilogiei) este încă deficitară și

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

lipsește de pe rafturile librăriilor. Zeller este, în mod evident, mult mai mult „văzut” (prin piese de teatru și două ecranizări hollywoodiene de mare succes) decât „citat”, nefiind extrem de publicat sau vândut nici măcar în Franța sa natală. Chiar și așa, trilogia *Le Père. La Mère. Le Fils* (*The Father. The Mother. The Son*) rămâne un reper de extraordinară valoare în peisajul cultural contemporan.

Referințe:

- Ares, A. (2023). Catrinel Dumitrescu, excelentă ca o Blanche DuBois a căsniciei – *Mama*. [Catrinel Dumitrescu, excelent as a Blanche DuBois of marriage – *The Mother*] Cronică de teatru, *LiterNet*. <https://agenda.liternet.ro/articol/26370/Alexandra-Ares/Catrinel-Dumitrescu-excelenta-ca-o-Blanche-DuBois-a-casniciei-Mama.html>
- Corneau, Y. (2022). Théâtre: «Le Fils» de Florian Zeller: La fragilité du mental. [Theatre: *The Son* by Florian Zeller: the fragility of the mind] *Théâtralités*. <https://www.theatralites.com/post/th%C3%A9%C3%A2tre-le-fils-de-florian-zeller-lfragilit%C3%A9-du-mental>
- Costaz G. (2021). Préface pour Florian Zeller, *Le Père. La Mère. Le Fils*. [Preface to *The Father. The Mother. The Son* by Florian Zeller]. Gallimard.
- Lee, H. (2023) Theatrical affordances to stage. The perceived-experienced reality of people with dementia: Florian Zeller's dramaturgy of porosity in *The Father*, *Contemporary Theatre Review*, 33:3, 203-217, DOI: 10.1080/10486801.2023.2249395.
- Parpalea, D. (2022). Spectacolul „Mama” de la Teatrul Nottara din București este despre singurătate și suferință, despre dorința de a fi iubit mai mult și durerea de a fi respins. [The play *The Mother* at Nottara Theatre in Bucharest is about solitude and suffering, about the desire to be loved and the pain to be rejected]. Ziarul *Metropolis*, <https://www.ziarulmetropolis.ro/mama-un-spectacol-labirint-despre-singuratate-si-pastile/>

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

Provenzano, T. (2017). The Truth by Florian Zeller (review). *Theatre journal*, Vol.69 (2), 276-277.

Ritman, A. (2021). When there is no „hierarchy of realism”. *Hollywood Reporter* 3/1, Vol. 426 Issue 8B, 38-40.

Zeller, F. (2021). *Le Père. La Mère. Le Fils*. [*The Father. The Mother. The Son*]. Gallimard.